

NACRT ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O SOCIJALNOJ ZAŠTITI PODSTIČE SEGREGACIJU DECE I ODRASLIH SA INVALIDITETOM

Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom MDRI-S izražava zabrinutost povodom procesa donošenja Zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, kako zbog načina sprovođenja ovog procesa, tako i zbog substantivno loših predloženih zakonskih rešenja.

Zakon o socijalnoj zaštiti je krovni zakon koji uređuje oblast socijalne zaštite u Republici Srbiji i kao takav predstavlja jedan od najbitnijih zakona u jednom pravnom sistemu, a ima direktan uticaj na živote stotine hiljada građana Srbije. Ovaj zakon morao bi da bude usklađen sa mnogim međunarodnim i regionalnim pravnim aktima koje je Republika Srbija ratifikovala, kao što su, pored ostalih, i Revidirana evropska socijalna povelja, UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i UN Konvencija o pravima deteta. Međutim, Nacrt zakona u nekim svojim delovima predstavlja regresiju dostignutog nivoa prava, i direktno usporava proces deinstitutionalizacije predviđen Akcionim planom za Poglavlje 23.

Posebno skrećemo pažnju na netransparentnost i neinkluzivnost procesa:

- U radnoj grupi za izradu Nacrta Zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti nema predstavnika organizacija civilnog društva, te je opravdano postaviti pitanje legitimiteta ovakve radne grupe.
- Javne konsultacije za organizacije civilnog društva održane su u jednom danu, u Beogradu, bez adekvatne najave.
- MDRI-S kao i većina drugih relevantnih organizacija koje se bave pitanjem prava osoba sa invaliditetom, nisu imale nikakve ili samo sporadične informacije o postojanju postupka za donošenje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, sve do 10. jula kada je na sajtu Ministarstva objavljen poziv za učešće u javnoj raspravi.
- Javna rasprava trajala je od 9. jula do 5. avgusta, u periodu godišnjih odmora i uopšte sniženih aktivnosti i kapaciteta zainteresovanih strana da se uključe u ovakav proces.

Neke od predloženih izmena predstavljaju regresiju dostignutog nivoa. Jedna od takvih je predlog izmene čl. 54 st. 2 Zakona o socijalnoj zaštiti koji glasi:

Dom za smeštaj odraslih i starijih ne može imati kapacitet veći od 100 korisnika, odnosno dom za smeštaj dece i mladih ne može imati kapacitet veći od 50 korisnika.

Mental Disability Rights Initiative

Ova odredba se menja i predlaže se sledeća norma:

*Pojedinačni objekat za pružanje usluge domskog smeštaja odrasli i starijih ne može imati kapacitet veći od 100 korisnika, odnosno **pojedinačni objekat** za pružanje usluge domskog smeštaja dece i mladih ne može imati kapacitet veći od 25 korisnika.*

Ovakva odredba je neprihvatljiva, pre svega jer će **njena primena otvoriti mogućnosti za dodatna primanja u rezidencijalne ustanove**, odnosno, ustanove mogu proširivati svoje kapacitete izgradnjom pojedinačnih objekata, ili prilagođavanjem objekata druge namene za smeštaj.

Nijedan međunarodni dokument se ne bavi pojedinačnim objektima, već ustanovama socijalne zaštite, odnosno institucijama. Otuda je nejasno kako su zakonodavci izveli ovakvo tumačenje obavezujućih međunarodnih pravnih normi, ako su ih uopšte uzimali u obzir. Preporuke Komiteta za prava osoba sa invaliditetom, Komiteta za ljudska prava (OHCHR), Komiteta za prava deteta, kao i preporuke iz UPR ciklusa (Novi Zeland) snažno zagovaraju deinstitucionalizaciju. Ovo znači postepeno smanjenje broja korisnika rezidencijalnih ustanova i njihovo uključivanje u zajednicu. Predložena odredba ni na koji način ne utire put ovom procesu; naprotiv, na svojevrsan način podržava veliki broj korisnika u institucijama.

Ostaje potpuno nejasno kako se na ovaj način obezbeđuje "human i funkcionalni ambijent" (obrazloženje radne grupe), ovo posebno kada se kao najčešći problemi u ovim institucijama pojavljuju: loš i neindividualizovani tretman, mali broj zaposlenih naspram broja korisnika, preterana medikalizacija, slaba zdravstvena zaštita, horizontalno i vertikalno nasilje, ograničenje slobode kretanja, neadekvatna ishrana, manjak ličnog kontakta, slab pristup dece školovanju, strog režim dnevnih aktivnosti itd.

Predložena izmena, ili zadržavanje člana 54. u njegovom sadašnjem obliku **bi predstavljalo regresiju** i postavilo pitanje celishodnosti ratifikacije CRPD, Konvencije o pravima deteta kao i rešenost Srbije da unapređuje stanje ljudskih prava njenih građana.

Ovakvo rešenje bi takođe moglo negativno da utiče na proces pristupanja Srbije Evropskoj uniji, inače prvom međudržavnom paktu koji se pridružio jednom međunarodnom instrumentu ljudskih prava - Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom.

Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom MDRI-S smatra da nove zakonske odredbe Zakona o socijalnoj zaštiti treba da utru put deinstitucionalizaciji i postepenom zatvaranju ovih ustanova.

Zabrana daljeg ulaganja u proširivanje kapaciteta institucija i izgradnja novih, kao i definisanje obaveze tranzicije sa institucionalne na negu u zajednici, gde korisnici mogu uz podršku ili bez nje uživati autonomiju i suštinski se uključiti u život lokalne zajednice, dužnost je Vlade Republike Srbije.